मूलेन प्रतिपूजयेद्भगवतीं चण्डीं प्रचण्डाकृतिम्
आष्टम्यामुपवाससंयतधिया भक्त्या समाराध्य च ।
नानापाशुकमत्स्यमांसरुधिरैः कृत्वा नवम्यां वलिं
नक्षत्रं श्रवणं तिथिञ्च दशमीं संप्राप्य संप्रेषयेत् ॥
भगवत्याः प्रवेशादिविसर्गान्ताश्च याः क्रियाः ।
तिथावुदयगामिन्यां सर्व्वास्ताः कारयेद्बुधः ॥'
अरुणोदयकालीनघटिकामात्रतिथौ सम्यक्पूजनासामर्थ्ये कालिकापुराणम् ।
'सम्यक् कल्पोदितां पूजां यदि कर्त्तुं न शक्यते ।
उपचारांस्तदा दातुं पञ्चैतान् वितरेत्तदा ॥
गन्धं पुष्पञ्च धूपञ्च दीपं नैवेद्यमेव च ।
अभावे गन्धपुष्पाभ्यां तदभावे च भक्तितः ॥
संक्षेपपूजा कथिता तथा पञ्चादिकं पुनः ॥
प्रातरावाहयेद्देवीं प्रातरेव प्रवेशयेत् ।
प्रातः प्रातश्च संपूज्य प्रातरेव विसर्जयेत् ॥'
अत्र प्रातःपदं पूर्व्वाह्णपरम् ।
'व्रती प्रपूजयेद्देवीं सप्तम्यादिदिनत्रये ।
द्वाभ्यां चतुर्भिर्वा ह्रासवृद्धिवशात्तिथेः ॥'
अष्टम्यामुपवासः पुत्त्रवतो गृहस्थस्य निषिद्धः ।
यथा कालिकापुराणम् ।
'उपवासं महाष्टम्यां पुत्त्रवान्न समाचरेत् ।
यथा तथैव पूतात्मा व्रती देवीं प्रपूजयेत् ॥
नवम्यां वलिदानन्तु कर्त्तव्यं वै यथाविधि ।
जपं होमञ्च विधिवत् कुर्य्यात्तत्र विभूतये ॥'
अत्र नवम्यां होमश्रुतेः पूर्व्वाषाढ़ायुताष्टम्यां पूजाहोमाद्युपोषणं इति श्रुतेश्च उभयत्र एकतरस्मिन् वा होमः शारदायाः पूजाया नवम्यामेव दक्षिणा देया ॥ * ॥
अथाष्टम्यादिकेवलमहाष्टमी केवलमहानवमीकल्पा यथा,—
'भद्रकालीं पटे कृत्वा तत्र संपूजयेद्द्विजः ।
आश्विने शुक्लपक्षस्य चाष्टम्यां नियतस्ततः ॥
उपोषितो द्वितीयेऽह्नि पूजयेत् पुनरेव ताम् ॥'
इति विष्णुधर्म्मोत्तरम् ॥
'यस्त्वेकस्यामथाष्टम्यां नवम्यां वाथ साधकः ।
पूजयेद्वरदां देवीं शुद्धभावेन चेतसा ॥'
इति कालिकापुराणम् ॥ * ॥
दुर्गाया ध्यानं यथा,—
'जटाजूटसमायुक्तामर्द्धेन्दुकृतशेखराम् ।
लोचनत्रयसंयुक्तां पूर्णेन्दुसदृशाननाम् ॥
अतसीपुष्पवर्णाभां सुप्रतिष्ठां सुलोचनाम् ।
नवयौवनसम्पन्नां सर्व्वाभरणभूषिताम् ॥
सुचारुदशनां तद्वत् पीनोन्नतपयोधराम् ॥
त्रिभङ्गस्थानसंस्थानां महिषासुरमर्द्दिनीम् ॥
मृणालायतसंस्पर्शदशबाहुसमन्विताम् ।
त्रिशूलं दक्षिणे पाणौ खड्गं चक्रं क्रमादधः ॥
तीक्ष्णवाणं तथा शक्तिं दक्षिणे सन्निवेशयेत् ।
खेटकं पूर्णचापञ्च पाशमङ्कुशमेव च ॥
घण्टां वा परशुं वापि वामतः सन्निवेशयेत् ।
अधस्तान्महिषं तद्वद्विशिरस्कं प्रदर्शयेत् ॥
शिरश्छेदोद्भवं तद्वद्दानवं खड्गपाणिनम् ।
हृदि शूलेन निर्भिन्नं निर्यदन्त्रविभूषितम् ॥
रक्तारक्तीकृताङ्गञ्च रक्तविस्फुरितेक्षणम् ।
वेष्टितं नागपाशेन भ्रुकुटीभीषणाननम् ॥
सपाशवामहस्तेन धृतकेशञ्च दुर्गया ।
वमद्रुधिरवक्त्रञ्च देव्याः सिंहं प्रदर्शयेत् ॥
देव्यास्तु दक्षिणं पादं समं सिंहोपरिस्थितम् ।
किञ्चिदूर्द्ध्वं तथा वाममङ्गुष्ठं महिषोपरि ॥
शत्रुक्षयकरीं देवीं दैत्यदानवदर्पहाम् ।
प्रसन्नवदनां देवीं सर्व्वकामफलप्रदाम् ।
स्तूयमानञ्च तद्रूपममरैः सन्निवेशयेत् ॥
उग्रचण्डा प्रचण्डा च चण्डोग्रा चण्डनायिका ।
चण्डा चण्डवती चैव चण्डरूपातिचण्डिका ॥
आभिः शक्तिभिरष्टाभिः सततं परिवेष्टिताम् ।
चिन्तयेत् सततं दुर्गां धर्म्मकामार्थमोक्षदाम् ॥'
इति ध्यात्वा महास्नानपूर्व्वकषोड़शोपचारादिना वलिदानादिभिः पूजयित्वा आवरणं पूजयेत् ॥ * ॥

अथ दशमीकृत्यम् ।

'संपूज्य प्रेषणं कुर्य्याद्दशम्यां शावरोत्सवैः ।'
देवीयात्राकाले निर्म्मञ्छनविधिमाह पूजारत्नाकरे देवीपुराणम् ।
'भक्त्या पिष्टप्रदीपाद्यैश्चूताश्वत्थादिपल्लवैः ।
ओषधीभिश्च मेध्याभिः सर्व्वबीजैर्यवादिभिः ॥
नवम्यां पर्व्वकाले तु यात्राकाले विशेषतः ।
यः कुर्य्यात् श्रद्धया वीर ! देव्या नीराजनं नरः ॥
शङ्खभेर्य्यादिनिनदैर्जयशब्दैश्च पुष्कलैः ।
यावतो दिवसान् वीर ! देव्यै नीराजनं कृतम् ॥
तावत्कालसहस्राणि दुर्गालोके महीयते ।
यस्तु कुर्य्यात् प्रदीपेन सूर्य्यलोके महीयते ॥' * ॥
तद्दिने अपराजितापूजनम् । यथा,—
'आश्विने शुक्लपक्षस्य दशम्यां पूजयेत्तथा ।
एकादश्यां न कुर्व्वीत पूजनञ्चापराजितम् ॥'
तद्दिने राजा यात्रां कुर्य्यात् । यथा,—
'दशमीं यः समुल्लङ्घ्य प्रस्थानं कुरुते नृपः ।
तस्य संवत्सरं राज्ये न कापि विजयो भवेत् ॥'
स्वयमशक्तौ खड्गादियात्रा कर्त्तव्या । यथा,—
'कार्य्यवशात्स्वयमगमे भूभर्त्तुः केचिदाहुराचार्य्याः ।
छत्रायुधाद्यमिष्टं वैजयिकं निर्गमे कुर्य्यात् ॥' * ॥
खञ्जनदर्शनफलादिर्यथा,—
'हस्तागते तु मित्रे यया दिशा खञ्जनं यान्तं नृपः पश्येत् ।
तया प्रयातस्य क्षिप्रमरातिर्व्वशमुपैति ॥
कृत्वा नीराजनं राजा वलवृद्ध्यै यथावलम् ।
शोभनं खञ्जनं पश्येत् जलगोगोष्ठसन्निधौ ॥
अब्जेषु गोषु गजवाजिमहोरगेषु
राज्यप्रदः कुशलदः शुचिशाद्वलेषु ।
भस्मास्थिकेशनखलोमतुषेषु दृष्टो
दुःखं ददाति बहुशः खलु खञ्जरीटः ॥
अशुभं खञ्जनं दृष्ट्वा देवब्राह्मणपूजनम् ।
दानं कुर्व्वीत कुर्य्याच्च स्नानं सर्व्वौषधीजलैः ॥'

अथ विसर्ज्जनम् ।

'नौयानैर्नरयानैर्वा नीत्वा भगवतीं शिवाम् ।
स्रोतोजले प्रक्षिपेयुः क्रीड़ाकौतुकमङ्गलैः ॥
परैर्नाक्षिप्यते यस्तु परं नाक्षिपते तु यः ।
तस्य रुष्टा भगवती शापं दद्यात् सुदारुणम् ॥"
इति तिथ्यादितत्त्वदुर्गार्च्चातत्त्वे ॥
विसर्ज्जनमन्त्रो यथा,—
"दुर्गे देवि जगन्मातः ! स्वस्थानं गच्छ पूजिते ।
संवत्सरव्यतीते तु पुनरागमनाय वै ॥
निमज्जाम्भसि देवि त्वं चण्डिकाप्रतिमा शुभा ।
पुत्त्रायुर्धनवृद्ध्यर्थं स्थापितासि जले मया ॥" * ॥
विसर्ज्जनानन्तरं गृहमागत्य अच्छिद्रावधारणं कृत्वा घटस्थजलेन एभिर्म्मन्त्रैर्यजमानमभिषिञ्चेत् । यथा,—
"ॐ उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवा यजन्तस्त्वेमहे उपप्रयन्तु मरुतः सुदानव इन्द्रप्राशुर्भवासचा ॥
ॐ सुरास्त्वामभिषिञ्चन्तु ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ।
वासुदेवो जगन्नाथस्तथा सङ्कर्षणः प्रभुः ॥
प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च भवन्तु विजयाय ते ।
आखण्डलोऽग्निर्भगवान् यमो वै नैरृतस्तथा ।
वरुणः पवनश्चैव धनाध्यक्षस्तथा शिवः ॥
ब्रह्मणा सहितो शेषो दिक्पालाः पान्तु ते सदा ।
कीर्त्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधा पुष्टिः श्रद्धा क्षमा मतिः ।
बुद्धिर्लज्जा वपुः शान्तिस्तुष्टिः कान्तिश्च मातरः ॥
एतास्त्वामभिषिञ्चन्तु धर्म्मपालाः सुसंयताः ।
आदित्यश्चन्द्रमा भौमो बुधजीवसितार्कजाः ॥
ग्रहास्त्वामभिषिञ्चन्तु राहुः केतुश्च तर्पिताः ।
ऋषयो मुनयो गावो देवमातर एव च ॥
देवपत्न्योऽध्वरा नागा दैत्याश्चाप्सरसां गणाः ।
अस्त्राणि सर्व्वशस्त्राणि राजानो वाहनानि च ॥
औषधानि च रत्नानि कालस्यावयवाश्च ये ।
सरितः सागराः शैलास्तीर्थानि जलदा ह्रदाः ॥
देवदानवगन्धर्व्वा यक्षराक्षसपन्नगाः ।
एते त्वामभिषिञ्चन्तु धर्म्मकामार्थसिद्धये ॥"
इति वृहन्नन्दिकेश्वरपुराणपद्धतिः ॥ * ॥

अथ दुर्गानाममाहात्म्यम् ।

"तवर्गस्य तृतीयोऽर्णः पञ्चमस्वरसंयुतः ।
कवर्गस्य तृतीयोऽर्णो वह्निस्तस्योपरि स्थितः ॥
द्वितीयस्वरसंयुक्तं नामेदं परिकीर्त्तितम् ।
आरोग्यस्य च सम्पत्तेर्ज्ञानस्य च महोदये ॥
नामेदं परमो हेतुर्मुक्तये भवसङ्गिनाम् ।
कलिकाले विशेषेण महापातकिनामपि ॥
निस्तारवीजं विज्ञेयं नामसंस्मरणं प्रिये ! ॥
परदाररतोऽपि स्यात् परद्रव्यापहारकः ।
सोऽपि पापात् प्रमुच्येत यदि स्यादतिपातकी ॥
ब्रह्महत्या सुरापानं स्तेयं गुर्व्वङ्गनागमः ।
एतेभ्योऽपि विमुच्येत यदि नाम स्मरेत् सुधीः ॥"
इति रुद्रयामलः ॥
"दुर्गा दुर्गेति दुर्गेति दुर्गानाम परं मनुम् ।
यो जपेत् सततं चण्डि ! जीवन्मुक्तः स मानवः ॥
महोत्पाते महारोगे महाविपदि सङ्कटे ।
महादुःखे महाशोके महाभयसमुत्थिते ॥